

УДК 378:005

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.84.28>**Т. М. Житомирська**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальнонаукових дисциплін
Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТЕХНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У статті виокремлено та проаналізовано можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій та їх вплив на розвиток технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

Виявлено, що підвищенню якості формування технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі, розвитку в них інформаційно-комунікативної компетентності, сприяє широке впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, адекватних новій освітній парадигмі, яка орієнтована на розвиток активної особистості, що вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі і використовує цей ресурс для саморозвитку. Технічна культура є передумовою розвитку менеджера морської сфери як творця її елементів: способів діяльності, відносин та ін., його становлення як особистості у сфері професійної діяльності.

Встановлено, що попри значну увагу вчених, питання використання інформаційно-комунікаційних технологій в підготовці майбутніх менеджерів морської галузі залишається досі малодослідженим, відсутні праці щодо впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

З'ясовано, що використання інформаційно-комунікаційних технологій під час професійної підготовки майбутніх менеджерів морської галузі забезпечує інноваційну спрямованість освітнього процесу, сприяє розвитку здібностей до самонавчання і самовдосконалення у професійній сфері, а також розвиває вміння самостійно здобувати необхідні знання, суттєво впливає на пізнавальну активність майбутніх фахівців, де важливим залишається пізнання шляхом самостійного пошуку, усвідомлення інформації та здатність використовувати набуті знання у професійній діяльності, що покращує процес адаптації в умовах динамічного розвитку сучасного технологічно суспільства і впливає на процес формування професійно значущих особистісних якостей, необхідних для успішного оволодіння продуктивною перетворювальною діяльністю, що дозволить особистості адаптуватися в існуючому інформаційному та технологічно насиченому світі.

Доведено, що використання системи інформаційно-комунікаційних та інструментальних засобів дозволить суттєво перетворити традиційну схему організації процесу підготовки менеджерів морської галузі, забезпечивши розробку і реалізацію на практиці варіативної структури освітнього процесу закладу вищої освіти з компонентами, що дозволяють автоматизувати багато процесів.

Ключові слова: підготовка менеджерів морської галузі, технічна культура, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Опанування нових технологій є одним із пріоритетних напрямків у процесі підготовки майбутніх менеджерів морської галузі, оскільки стратегія розвитку країни безпосередньо пов'язана з інтенсифікацією процесу впровадження прогресивних технологій в усі сфери життєдіяльності. Підвищенню якості формування технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі, розвитку в них інформаційно-комунікативної компетентності, сприяє широке впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, адекватних новій освітній парадигмі, яка орієнтована на розвиток активної особистості, що вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі і використовує цей ресурс для саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями підготовки майбутніх менеджерів

займалися такі вітчизняні науковці, серед яких Н. Бахмат, О. Дубініна, Л. Карташова, В. Любарець, В. Маслов, В. Пікельна, В. Пуцов та ін.; особливостям освітньої діяльності майбутніх менеджерів морської галузі приділили свої доробки науковці Н. Биковець, В. Баришнікова, А. Гайдаржи, У. Гилка, Л. Герганов, О. Лещенко, М. Міюсов, В. Захарченко, І. Смирнова, Л. Сотніченко, О. Тимошук, В. Чимшир та ін.

Загальні проблеми інформатизації освіти висвітлюються в філософії освіти Т. Вороніної, Б. Гершунського, Б. Глинського, В. Глушкова, І. Роберта, В. Сухіної, М. Щербини та ін. при тому, що системного опису ця проблема досі не дістала. Певні аспекти впровадження нових інформаційних технологій в освіті розроблено в наукових працях В. Гриценко, М. Жалдака, О. Хомік, І. Володька,

В. Кушніра, О. Дзюбенко та ін. Застосування комп'ютерних технологій, Інтернет-технологій у навчанні на засадах інформаційної культури представлено в роботах І. Бега, В. Виноградова, Т. Демківа, Т. Ільїної, Г. Козлакової, Г. Кручиніної, Є. Машбиць, П. Образцова, Л. Скворцова, Л. Тихонова, І. Білоусової, С. Криштофа та інших. Методику комп'ютерного навчання досліджено В. Волинським, Л. Зазнобіною, А. Коломієць, Н. Одарченко, С. Панюковою, Л. Чашко та ін.

Попри значну увагу вчених, питання використання інформаційно-комунікаційних технологій в підготовці майбутніх менеджерів морської галузі залишається досі малодослідженим, відсутні праці щодо впливу інформаційно-комунікаційних технологій навчання на розвиток технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

Мета статті – виокремити та проаналізувати можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій та їх вплив на розвиток технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

Виклад основного матеріалу. Професійне навчання є періодом професійної ідентифікації, засвоєння знань, умінь і навичок для майбутньої професійної діяльності. Об'єктивний рівень професійної підготовки фахівця визначається сформованістю його професійних і особистісних якостей, загальної, професійної, інформаційної та технічної культури тощо [5, с. 158].

Технічна культура є передумовою розвитку менеджера морської сфери як творця її елементів: способів діяльності, відносин та ін., його становлення як особистості у сфері професійної діяльності [4, с. 242].

Ми трактуємо технічну культуру особистості як «високого рівня узагальненості інтегральне утворення і водночас властивість розвиненої свідомості, виражене у його інтелектуальному, творчому та етичному потенціалах; воно включає технічні знання та вміння, володіння сучасними методами пошуку вирішення технічних завдань, прагнення до перетворювальної діяльності, технічний світогляд та мислення» [4, с. 246].

На думку С. Пилипенко, «технологічна культура обумовлює нові шляхи вирішення складних питань сучасної соціокультурної реальності. Вона пов'язана з раціоналізацією та інформатизацією буття. Її характеристиками є інноваційність, дистанційність, можливості безмежного вдосконалення тощо. Технологічна культура спрямована на вирішення проблеми не що зробити, а як зробити, яку технологію обрати для досягнення мети. Вона генерує нові культурні образи, ідеї та концепції» [8, с. 10].

Підвищенню якості формування технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі, розвитку в них інформаційно-комунікативної компетентності, сприяє широке впровадження в освітній процес сучасних інформаційних технологій.

Актуальність проблеми обумовлена збільшенням частки самостійної роботи студентів у освітньому процесі, упровадженням нових форм і методів, практичною необхідністю активізувати освітній процес [7, с. 22]. Використання інформаційних можливостей сучасних технологій дають можливість:

- реалізувати інтерактивний діалог і взаємодію учасників освітнього процесу;

- покращують сприйняття складних для розуміння процесів або абстрактних понять з використанням динаміки показу інформаційних об'єктів на екрані з використанням засобів мультимедіа;

- гнучко управляти освітнім процесом як безпосередньо в прямому контакті з викладачем на занятті, так і в віртуальному;

- переходити мобільно і просто до різних видів наочності;

- інтегрувати електронні мультимедійні навчальні матеріали, тренажери і перевіірочні завдання до них [6].

Інформаційно-комунікаційні технології суттєво впливають на інтелектуальну активність студентів, яка є основним механізмом творчої діяльності. Саме цілеспрямоване мислення реалізує ті чи ті стратегічні операції, допомагаючи обрати більш релевантні стратегії, формувати, удосконалювати та розвивати їх [2, с. 54].

Інформаційно-комунікаційні технології змінюють структуру традиційної суб'єкт-об'єктної взаємодії, у якій студент стає особистістю, яка прагне до самореалізації, самовизначення [1, с. 24].

Від інформаційної грамотності – до інформаційної культури, така вимога часу є однією із важливих умов професійної ідентифікації.

Організація освітніх інформаційних процесів у межах інформаційних технологій передбачає застосування: комп'ютерних навчальних програм (електронні підручники, лабораторні роботи, тестові системи, тренінги тощо); навчальних систем на базі мультимедійних технологій із використанням комп'ютерів і відеотехніки; засобів телекомунікації (електронна пошта, Viber, телеконференції, локальні і регіональні мережі зв'язку, мережі обміну даними) тощо.

У контексті такої діяльності для майбутніх менеджерів морської галузі важливим є комп'ютерне навчання, для успішної реалізації якого (крім комп'ютера як основного технічного засобу) необхідні спеціальні дидактичні засоби і продумані прийоми роботи з ними.

У сучасному інформаційному просторі комп'ютерні та новаторські підходи до освіти особистості розглядаються в межах наукового і науково-освітнього соціально-інформаційного простору. Інноваційність освіти на засадах нових інформаційних технологій є визначальною в сучасному освітньому середовищі. Нові освітні технології

вважають активним компонентом усіх процесів, що відбуваються в системі освіти [3, с. 112].

За допомогою різних комп'ютерних програм можна організувати оперативний контроль і самоконтроль результатів навчально-пізнавальної і творчої діяльності з подальшою корекцією процесу навчання, так як розвиток суспільства вимагає від викладачів застосування сучасних технологій при проведенні заняття і перевірці знань. Сучасний менеджер морської галузі повинен вміти працювати з комп'ютерними моделями і масивами інформації, використовувати комунікаційні та інформаційні технології, а також з програмними засобами навчального призначення.

В умовах використання інформаційних комп'ютерних технологій важливим чинником розвитку технічної культури ми розглядаємо інформаційно-освітнє середовище навчального закладу, яке сприяє організації принципово нової професійної підготовки фахівця та впливає на формування майбутньої професійної траєкторії, що суттєво розвиває його самостійність та професійну спрямованість. Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі «забезпечує високий рівень пізнавальної активності майбутніх фахівців, створюючи умови для їх самостійної роботи» [7, с. 22].

У навчальному процесі студентам мають бути доступними альтернативні традиційним джерела інформації, які подають різні погляди на одну і ту ж проблему. Широке інформаційне поле діяльності з такими підходами до подання інформації виступає важливим мотиваційним чинником, який спонукає майбутніх менеджерів морської галузі до самостійного мислення та пошуку власної аргументованої позиції. Особлива роль у створенні такого інформаційного простору належить Інтернету – глобальній інформаційній системі, що надає принципово нових можливостей для пізнавальної та творчої самореалізації майбутнього менеджера морської галузі, сприяє не тільки збагаченню знаннями, а й виробленню вмінь здобувати інформацію, а значить мобільно інтегруватися у майбутню професійну діяльність. Сьогодні актуальною є розробка поєднання активних методів навчання з інтерактивним навчальним середовищем і комп'ютерно-опосередкованою комунікацією, такими як веб, електронні конференції, чат та ін.

Можливості Інтернету реалізуються через інформаційні сервіси. Найпопулярнішими з них є:

– WWW (World Wide Web) – найбільш динамічний та корисний сервіс Інтернету. WWW – засіб мережевого доступу, гіпермедійна інтегруюча, глобальна інформаційна система, основою якої є гіпертекстові посилання.

– Електронна пошта – засіб обміну повідомленнями, що об'єднує послуги телефону та традиційної пошти, значно її пришвидшуючи. Спілкування у режимі off-line (e-mail).

– Електронні конференції – групи новин, які надають можливість брати участь у дискусіях і здійснювати обмін ідеями навіть у режимі on-line (ICQ, Skype).

– Електронні бібліотеки – зібрання книг, що зберігаються в електронному вигляді. Використання електронних бібліотек робить можливим отримання спеціальних видань, які неможливо придбати чи отримати у традиційній бібліотеці.

– IRC (Internet Relay Chat) – можливість спілкування в реальному часі в текстовому режимі [2, с. 54].

Використання Інтернету сприяє виробленню вмінь здобувати інформацію, а значить мобільно інтегруватися у всесвітній інформаційний простір, допомагає студенту визначитись у колі своїх професійних інтересів. Вечірко Глобальна мережа відкриває нові можливості для освіти та самоосвіти майбутніх менеджерів морської галузі, робота у ній висуває наступні вимоги до якості їхньої підготовки, як вміння самостійно поповнювати і оновлювати свої знання, вести пошук, приймати оригінальні рішення, бути творчою особистістю, що, зрештою, суттєво впливає на успішну професійну діяльність менеджера морської галузі.

Отже, використання системи інформаційно-комунікаційних та інструментальних засобів дозволить суттєво перетворити традиційну схему організації процесу підготовки менеджерів морської галузі, забезпечивши розробку і реалізацію на практиці «варіативної структури освітнього процесу закладу вищої освіти з компонентами, що дозволяють автоматизувати багато процесів» [9, с. 67]. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі вивільняє творчі сили, покращує результативність та якість навчання за рахунок новизни й підтримання інтересу, сприяє оптимізації навчальної діяльності, вдосконаленню інструментарію для розвитку технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

Висновки і пропозиції. Соціально-економічні потреби стимулюють розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що обумовлює інтенсивну інформатизацію та комп'ютеризацію всіх сторін діяльності нинішнього суспільства. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час професійної підготовки майбутніх менеджерів морської галузі забезпечує інноваційну спрямованість освітнього процесу, сприяє розвитку здібностей до самонавчання і самовдосконалення у професійній сфері, а також розвиває уміння самостійно здобувати необхідні знання, суттєво впливає на пізнавальну активність майбутніх фахівців, де важливим залишається пізнання шляхом самостійного пошуку, усвідомлення інформації та здатність використовувати набуті знання у професійній діяльності, що покращує процес адаптації в умовах динамічного розвитку сучасного технологічно

суспільства і впливає на процес формування професійно значущих особистісних якостей, необхідних для успішного оволодіння продуктивною перетворювальною діяльністю, що дозволить особистості адаптуватися в існуючому інформаційному та технологічно насиченому світі.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні дидактичних можливостей комп'ютерних навчальних ігор щодо формування технічної культури майбутніх менеджерів морської галузі.

Список використаної літератури:

1. Баришполець О. Т., Найдюнова Л. А., Мироненко Г. В., Голубєва О. Є., Різун В. В. та ін. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посіб. Київ: Міленіум, 2010. 440 с.
2. Вечірко М. Особливості формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійного самовизначення засобами ІКТ. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград, 2014. Вип. 131. С. 51–55.
3. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002: зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Харків: «ОВС», 2002. Ч. 1. 640 с.
4. Житомирська Т. М. Технічна культура майбутніх менеджерів морської галузі. *Збірник наукових праць Національної академії державної при-*

кордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. 2022. № 2(29). С. 234–251.

5. Житомирська Т., Кононенко А., Остапчук Т., Хищенко О. Інтелектуальний капітал як складова технічної культури фахівця. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 9 (103). С. 156–165.
6. Куликова Н. Ю., Полякова В. А. Использование интерактивной мультимедийной презентации на уроке как средства управления познавательной деятельностью обучающихся. *Гуманитарные научные исследования*. 2015. № 10. URL: <http://human.snauka.ru/2015/10/12802>.
7. Литвин А. Інформатизація навчально-методичного забезпечення професійної освіти. *Професійно-технічна освіта: наук.-метод. журнал*. 2006. № 4. С. 21–25.
8. Пилипенко С. Г. Трансформація культури в умовах глобалізації: філософсько-антропологічний вимір: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Х., 2012. 18 с.
9. Форостовська Т. О. Формування ІКТ-компетентності майбутніх учителів хімії як педагогічна умова готовності до реалізації професійного самовизначення. *Формування професіоналізму фахівця в системі безперервної освіти: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, Переяслав-Хмельницький, 19–20 квітня 2018 р. Переяслав-Хмельницький, 2018. С. 66–69.*

Zhytomirskaya T. The use of information and communication technologies and their influence on the development of the technical culture of future managers of the maritime industry

The article highlights and analyzes the possibilities of using information and communication technologies and their impact on the development of the technical culture of future managers of the maritime industry.

It was found that the improvement of the quality of the formation of the technical culture of future managers of the maritime industry, the development of their information and communication competence, is facilitated by the wide implementation of modern information and communication technologies in the educational process, adequate to the new educational paradigm, which is oriented towards the development of an active personality, which freely navigates in the world information space and uses this resource for self-development. Technical culture is a prerequisite for the development of a manager of the maritime sphere as a creator of its elements: methods of activity, relationships, etc., his formation as a personality in the field of professional activity.

It was found that despite the considerable attention of scientists, the issue of using information and communication technologies in the training of future managers of the maritime industry remains understudied, there are no works on the impact of information and communication technologies on the development of the technical culture of future managers of the maritime industry.

It was found that the use of information and communication technologies during the professional training of future managers of the maritime industry ensures an innovative orientation of the educational process, promotes the development of self-learning and self-improvement abilities in the professional sphere, and also develops the ability to independently acquire the necessary knowledge, significantly affects the cognitive activity of future managers specialists, where knowledge through independent search, awareness of information and the ability to use acquired knowledge in professional activity remains important, which improves the process of adaptation in the conditions of dynamic development of modern technological society and affects the process of formation of professionally significant personal qualities necessary for successful mastery of productive transformative activity, which will allow the individual to adapt in the existing informational and technologically saturated world.

It has been proven that the use of the system of information and communication and instrumental means will significantly transform the traditional scheme of organizing the process of training maritime industry managers, ensuring the development and implementation in practice of a variable structure of the educational process of a higher education institution with components that allow automating many processes.

Key words: training of maritime industry managers, technical culture, information and communication technologies.